

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

L. Annæi Senecæ Philosophi Opera, Qvæ Exstant Omnia

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Antverpiæ, 1605

Epist. LVI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53700](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53700)

uit, sed (quod est turpissimum) ventri, fomno, libidini. Non continuo sibi vivit, qui A nemini. Adeo tamen magna res est constantia, & in proposito suo perseverantia, ut habeat auctoritatem inertia quoque pertinax. De ipsa villa nihil possum tibi certi scribere: frontem enim eius tantum novi, & exposita: quae ostendit etiam transeuntibus. Spelunca sunt duae magni operis, laxo atrio ⁸ pares, manufactae: quarum altera solem non recipit, altera usque in occidentem tenet. ⁹ Platanona medius ritus, & a mari & ab Acherusio lacu receptus, ¹⁰ Euripi modo diuidit, alendis piscibus (etiam si assiduo exhauritur) sufficiens. Sed illi, cum mare patet, parcitur: cum tempestas piscatoribus dedit ferias, manus ad parata porrigitur. Hoc tamen est commodissimum in villa, quod Baijas ¹¹ trans parietem habet: incommodis illarum caret, voluptatibus fruitur. Has laudes eius ipse novi: esse villam totius anni credo. Occurrit enim Fauonio, & illum adeo excipit, ut Baijs neget. Non stulte videtur elegisse huc locum Vatia, in quem otium suum pigrum iam & senile conferret. Sed non multum ad tranquillitatem locus confert: animus est, qui commendat omnia. Vidi ego in villa hilari & amena maestos, vidi in media solitudine occupatis similes. Quare non est quod existimes, ideo parum bene compositum esse te, quod in Campania non es. quare autem non es? hucusque cogitationes tuas mitte. Conuersari cum amicis absentibus licet: & quidem quoties velis, quamdiu velis. magis hac voluptate, quae maxima est, fruimur, dum absumus. Praesentia enim nos delicatos facit: & quia aliquando vna loquimur, ambulamus, cum confidemus, cum diducti sumus, nihil de his quos modo vidimus, cogitamus. & ideo aequo animo ferre debemus absentiam, quia nemo non multum etiam praesentibus abest. Pone hic primum noctes separatas: deinde occupationes utrinque diuersas, deinde studia secreta, suburbanas profectioes: videbis non multum esse, quod nobis peregrinatio eripiat. Amicus animo possidendus est. hic autem numquam abest: quemcumque vult, quotidie videt. Itaque mecum stude, mecum caena, mecum ambula. In angusto viueremus, si quidquam esset cogitationibus clausum. Video te, mi Lucili, cum maxime audio: adeo tecum sum, ut dubitem, an incipiam non epistolas, ¹² sed codicillos tibi scribere. C

EPIST. LVI.

MENTEM compositam, vacare sibi & studiis, etiam in turbâ. Suo exemplo docet. Magis optandum internum silentium, & pacem. Inertia porro mala, & ea cupidinum mater.

PEREAM, si est tam necessarium, quam videtur, silentium in studia seposito. Ecce varius clamor undique me circumsonat: ¹ supra ipsum balneum habito. Proponere nunc tibi omnia genera vocum, quae in odium possunt aures adducere: cum fortiores exercentur, & ² manus plumbo graues iactant, cum aut laborant, aut laborantem imitantur, gemitus audio: quoties retentum spiritum remiserunt, sibilos, & acerbissimas D

8. PARES, MANUFACTÆ.] Ita Muretus. At libri scripti: magni operis, cuius laxo atrio paries manufactus. Legam, cuius laxo atrio pares, manufactae. Sunt, inquit, magni operis: ergo non natae, ut olim censui: deinde in modum magni atrij factae, & cuius illi pares, etsi sic manu cauata & factae.

9. PLATANONA.] Solent enim siluae id genus arborum habere, umbrae tantum causa. Martialis: Daphnonas, Platanonas, & aërias cyparissos.

10. EURIPI MODO.] Quos ipsos in hortis & villis habebant manufactos.

11. TRANS PARIETEM.] Qui villam cingit.

12. SED CODICILLOS.] Mitti solitos ad praesentes. Dixi in Epistolicâ institutione.

EPIST. LVI. I. SUPRA IPSVM BALNEVM.] Baijs, non Rome. Nam hic ei laxior & aptior domus. Ibi, in diuersorio.

2. MANVS PLUMBO GRAVES.] Halteres notat, quibus & ad saltandum vsi, seg, velut librandum, & isdem, sed grauioribus ad exercendum, & sine magno motu sudorem euocandum, sublatis depressisq; manibus, aut huc illuc iactatis. Erant autem istae massae plumbeae, in circuli dimidiati, aut & aliam formam: ἀκτύπες Graecis, à primo vsu dicti, ἀκτύπε τὸ ἀλλοεῖν, à saltando. Iuuenalis, Sat. vi.

Cum lassata graui ceciderunt brachia massâ. Scho-

A mas respirationes: cum in ³ aliptem inertem, & hac plebeia vnctione contentum incidi, audio crepitum illius manus humeris: quæ prout plana peruenit, aut concaua, ita sonum mutat. Si verò ⁴ pilicrepus superuenerit, & ⁵ numerare cœperit ⁶ pilas, actum est. Adhuc nunc ⁷ scordalum, & furem deprehensum, & illum cui ⁸ vox sua in balneo placet. Adhuc nunc eos, qui in piscinam cum ingenti impulsæ aquæ sono saliunt. Præter istos, quorum si nihil aliud, ⁹ rectæ voces sunt, ¹⁰ alipilum cogita, tenuem & stridulam vocem, quò sit notabilior, subinde exprimentem, nec unquam tacentem, nisi dum vellit alas, & ¹¹ alium pro se clamare cogit. Iam ¹² libarij varias exclamationes, & ¹³ botularium, & ¹⁴ crustularium, & omnes popinarum institores, mercem suâ quâdam & insignitâ modulatione vendentes. O te, inquis, ferreum, aut furdum, cui mens

inter

Scholias tes ibi: Halteras dicit, quibus vtuntur athletæ cum exercent. quasi plumbeis ponderibus exerceatur. *Martialis:*

B Quid pereunt stulto fortes haltere lacerti?
Exercent melius vinea fossa viros.

3. ALIPIEM.] *Vnctorem.*

4. PILICREPVS.] *Glossa Isidori:* Pilicrepus, qui pilâ ludit. *In veteri lapide:* Ego sum, ouantes conuenite pilicrepi. *Et mox:* Vtrumque canite voce concordi senem, Hilarem, iocolum, pilicrepum, scholasticum. *Ergo ad pilas lusorias hoc referendum: non cum Celio, alijsq; ad pilas fornacarias, id est glomos quosdam pice illtos, quos in hypocaula conuictebant, igni alendo. Certum autem, pilas crepare ac sonitum edere, cum das atim luditur, & decidunt: maxime in tabularis, quibus tunc ludebant. Sratius:*

Quid nunc strata solo referam tabulata, crepantes
Auditura pilas? ubi languidus ignis inerrat
Ædibus, & tenuem voluunt hypocaula vaporem.

Neque enim ad Pilas illas fornacarias hæc eunt: sed tantum ostendit, ubi Tabulata illa fuerint, nempe ad sita Hypocaulo. *Plinius lib. v. in sua villa, Apodyterio superponit sphaeristerium. At bella etiam interpretatio (quid aliter ab optimo, & doctissimo, elegantissimo viro quæ ego inter amicos vnicè amo estimog.) Marci Velsari, qui ex lapide iam dicto obseruat, pilâ vitreâ Romanos lusitasse: quæ certè lapsa crepabant, & distilliebant. Innum lapidis:*

VRVSVS TOGATVS VITREA QVI PRIMVS
PILA
LVS I DECENTER CVM MEIS LYSORIBVS
LAVDANTE POPVLO MAXIMIS CLAMORIBVS
THERMIS TRAIANI THERMIS AGRIPPÆ
ET TITI.

D Sed an ad Senecam nunc ista, hæreo: quia Vrsus primum se lusisse dicit: & quidem in thermis Traiani. Ergo post Seneca ænum hæc inuentio, & inter nouitias fuit. Obserua tamen inibi, thermis & balneis (vt hic) lusisse.

5. NUMERARE COEPERIT.] *Id est, tot pilarum, sine casu, iactus: quod & hodie fit in pilâ, vt Petronius appellat, sparsiua. Etsi Petronius ostendit, etiam decidas numerasse adstantes, sed id nouo more & per delicias Trimalconis. De illo enim: Notauimus etiam res nouas. nam duo spadones in diuersâ parte circuli stabant, quorum alter matellam tenebat argenteam, alter numerabat pilas, non has quidem, quæ inter manus lusu expellente vibrabant, sed eas quæ in terram decide-*

bant. *Viri ibi docti putant, hunc numeratorem Pilicrepum dictum: quod non tam Seneca, quàm lapis & Isidorus refellunt.*

6. PILAS.] *Explicanti. sed Turnebus, plus mallet, cum quibusdam libris: & tunc scilicet, cum plures, quàm essent, manus aut vices numeraret, magnos excitatos clamores. Non audio, nec nostrum quidem Hadrianum Iunium, qui Pilos legit, item cum suffragio aliquot librorum: & explicat Pilicrepum, qui pilos cum forficularum crepitu (quod & hodie) truncat, & adnumerat.*

7. SCORDALVM.] *Plures libri, Scordalum. sed illa vox in Isidoro, & explicatur: Scordalus, ferox: est & in Petronio, Redditaque scordalo vice. Noster iterum vititur epist. LXXXIII. Tillius Cimber & nimius erat in vino, & scordalus. Quod a fidet interpretationi Isidori, significatq; hominem in vino feroculum & liberioris lingue fuisse. Plebeia vox, & inter vulgi conuicia: cui originem à Græco σκώπ (quod oletum aut merdam notat) aliqui petunt, alij à σκωπός q sine alio, quasi fatidum dicat.*

8. VOX SVA IN BALNEO.] *Canitabant illic, recitabant etiam. Nam, vt Horatius:*
Suaue locus voci resonat conclusus.

9. RECTÆ VOCES.] *Non factæ, aut fractæ.*

10. ALIPILVM.] *Inscriptio vetus: M. OCTAVIVS PRIMIGENIVS. ALIPILVS. A. TRITONE. Glossa: Alipilarius sportaxus hic. Nempe ille, qui aut dropace (unguento è pice) pilos alarum euellit, aut & volfellis. Lucretialis, de puero verè puero: — nec vellendas iam præbuit alas.*

11. ALIVM PRO SE CLAMARE.] *Eum, cui alas immodeste vellit: ideoq; dolorem excitat. Hoc ad Volfellas magis spectat.*

12. LIBARII.] *Qui liba veni proclamat.*

13. BOTVLARIVM.] *Qui botulos aut botellos, quorum duo genera: vel ex ouis, & nucleis, cepa ac porro, & pluribus apud Apicium lib. II. cap. v. vel ex sanguinis viscerumq; infarctis, in Tertulliano & Festo. Græcis à distentione, id genus est φούρος.*

14. CRVSTVLARIVM.] *Seneca epist. XCIX. Scilicet lamur crustulo pueros. Horatius:*
— pueris dant crustula blandi
Doctores.

Frustum panis bene cocti, leniter melliti. Video testamentis aliquoties iussum dari. vt in lapide prisco quidam: NATALI. SVO. PERPETVO. DARI. MVNICIPIB. ET. INCOL. ET. MYLIERIB. NVPTIS. CRVSTVL.

inter clamores tam varios, tam dissonos, constat: cum¹⁵ Chrysippum nostrum assidua A salutatio perducatur ad mortem. At mercurius, ego istum fremitum non magis curo, quam fluctum aut deiectum aquæ. Quamuis audiam¹⁶ cuidam genti hanc unamuisse causam, urbem suam transferendi, quia fragorem Nili cadentis ferre non potuit. Magis mihi vox auocare videtur, quam crepitus. Illa enim animum abducit, hic tantum attres implet, ac verberat. In iis quæ me sine auocatione circumstrepunt,¹⁷ essedas transcurrentes pono, & fabrum inquinum, & ferrarium vicinum, aut hunc qui¹⁸ ad metam sudantem¹⁹ tabulas experitur & tibias, nec cantat, sed exclamat. Etiam molestior est mihi sonus, qui intermittitur subinde, quam qui continuatur. Sed iam me sic ad omnia ista duravi, ut audire²⁰ vel pausarium possim, voce acerbissima remigibus modos dantem. Animum enim cogo sibi intentum esse, nec auocari ad externa. omnia licet foris resonent, dum intus nihil tumultus sit, dum inter se non rixentur cupiditas & timor, dum auaritia luxuriaque non dissident, nec altera alteram vexet. Nam quid prodest totius regionis silentium, si affectus fremunt?

²¹ *Omnia noctis erant, placida composita quiete.*

Falsum est, nulla placida quies est, nisi quam ratio composuit. nox exhibet molestiam, non tollit, & solitudines mutat. Nam dormientium quoque insomnia tam turbulenta sunt, quam dies.²² Illa tranquillitas vera est, in quam bona mens explicatur. Adspice illum, cui somnus laxæ domus silentio quæritur: cuius aures ne quis agitet sonus, omnis feruorum turba conticuit, & suspensum, accedentium propius, vestigium ponitur. Huc nempe versatur atque illuc, somnum inter ægritudines leuem captans: quæ non audit, audisse se queritur. Quid in causâ putas esse? animus illi obstrepit: hic placandus est, huius compescenda est seditio: quem non est quod existimes placidum, si iacet corpus. Interdum quies inquieta est. Et ideo ad rerum actus excitandi, ac tractatione bonarum artium occupandi sumus, quoties nos malè habet inertia sui impatiens. Magni imperatores cum malè parere militem vident, aliquo labore compescunt, & expeditionibus detinent. numquam vacat lasciuire districtis: nihilque tam certum est quam otij vitia C negotio discuti. Sæpe videmur tædio rerum ciuiliu, & infelicis atque ingratae²³ stationis pan-

CRVSTVL. P. I. MVLSI. HEMIN. id est, crustuli pondo vnum, multo heminam. In alio: VT. EX. EO. VECTIGALE. QVOTANNIS. COLONIS. MVLSVM. E T. CRVSTVM. NATALI. CÆSARIS. AVGVSTI. DARETVR.

15. CHRYSIPPVM NOSTRVM.] *Quem? illum nobilem Græcum? atqui salutationum ille mos non sic sollemnis Græcis. Neque nostrum dixisset sic familiariter, præsertim cum Lucilius in aliis castris. Atque liber, Crispum: neque dubito legere Crispum, magnum Seneca amicū: ad quem & Epigramma scriptū.*

16. CVIDAM GENTI.] *Vide Quest. Nat. III. cap. 11.*

17. ESSEDAS.] *Nam & sic efferebant. Iordanes: Curribus falcatis, quos more vulgari Essedas vocant. Glossa: Esseda, bastarna. Si dissidet, possis, essedis, legere.*

18. AD METAM SVDANTEM.] *Fuit quidem hoc cognomen in regione Urbis quariæ, apud Victorem & Nouitiam imperij: sed & Bais fuisse oportet, ubi hæc scripta. Dio iradidit lib. XLVIII. simulacrum Calypsi sibi sudasse, cum portus ab Agrippa strueretur: an id Metæ tali impostum, & inde cognomen?*

19. TABVLAS EXPERITVR.] *Sic scripti libri: quid tamen velis ea vox, nescio: neque aptè cum Tibibus dicas iungi. An fortasse, fabulæ se experitur & tibiæ? id esset, experimentum sui capsi in fabulæ agenda ad tibiæ. Itaque sequitur, non cantat, sed ex-*

clamat: quod sanè ad ipsum virum, non instrumenta illa referas. At Muretus edidit, tubas experitur: sed è merâ Pinciani coniecturâ, quam etiam lectionem verba ea dicta damnant. Quod si tamen de Tubâ fuit, legam ὑποχορδιστικῶς: tubulæ se experitur. Nam & nobiles viri tubæ & tibiæ operam dabant, atque etiam, ut apparet, cum cantu. Vidè adnotatum, in vetere codice legi, scapulas: tum conarer, scabillo se experitur: quod genus instrumenti cum Tibiâ etiam Suetonius iungit, Calig. cap. LV.

20. VEL PAVSARIVM.] *Portifculus Vel Hortator (Græcis κελδοτής) dictus: quia & pergendi, & pausandi, modos remigibus daret. Ouidius:*

— & qui REQUIEMQVE, modumque Voce dabat nautis, animorum HORTATOR Epopeus.

21. OMNIA NOCTIS.] *Versus Varronis. quem cum alio habes apud Senecam patrem, lib. VII. Controv. I.*

22. ILLA TRANQVILLITAS.] *Zeno (apud Plutarchum, Quomodo cognoscas te profecisse) ait, ex insomniis suum quemque processum posse sentire: si videlicet non turbida aut turpia ea sint, sed altâ tranquillitate composita, imagines & animi motus hilariores habeant. Sunt ipsa hæc, & priora, Seneca.*

23. STATIONIS.] *Officij & muneris. à militia ductum.*

A penitentiâ, secessisse: tamen in illâ latebrâ, in quam nos timor & lassitudo coniecit, interdum recrudescit ambitio. Non enim excisa defuit, sed fatigata, aut etiam abiecta, rebus parùm sibi cedentibus. Idem de luxuriâ dico, quæ videtur aliquando cessisse: deinde frugalitatem professos sollicitat, atque in mediâ parsimoniâ voluptates non damnatas, sed relictas petit: & quidem eò vehementiùs, quò occultiùs. Omnia enim vitia in aperto leuiora sunt: morbi quoque tunc ad sanitatem inclinant, cum ex abdito erumpunt, ac vim suam proferunt. Et auaritiâ itaque, & ambitionem, & cetera mala mentis humanæ, tunc perniciosissima scias esse, cum simulatâ sanitate subsidunt. Otiosi videmur, & non sumus. Nam si bonâ fide sumus, si receptui cecinimus, si speciosa contempnimus, vt paulò antè dicebam, nulla res nos auocabit, nullus hominum auiumque concentus interrumpet cogitationes bonas, solidasque & iam certas. Leue illud ingenium, nec se adhuc reduxit introrsus, quod ad vocem ²⁴ ex accidenti erigitur. Habet intus aliquid sollicitudinis, & concepti pauoris, quod illum curiosum facit, vt

B ait Virgilius nolter:

*Et me, quem dudum non vlla iniecta mouebant
Tela, nec aduerso glomerati ex agmine Graij,
Nunc omnes terrent aura, sonus excitat omnis
Suspensum, & pariter comitiq̄ue oneriq̄ue timentem.*

Prior ille sapiens est, quem non tela vibrantia, non arietata inter se arma agminis densi, non vrbis impulsæ fragor territat: hic alter imperitus est, rebus suis timet, ad omnem crepitu expauescens, quem vna quælibet vox pro fremitu accepta deiecit, quem motus leuissimi exanimant. Timidum illum sarcinæ faciunt. Quemcumque ex istis felicibus elegeris, multa trahentibus, multa portantibus, videbis illum *comitiq̄ue oneriq̄ue timentem*. Tunc ergo te scito esse compositum, cum ad te nullus clamor pertinebit: cum te nulla vox tibi excutiet: non si blandietur, non si minabitur, non si inani sono ²⁵ varia circumstrepet. Quid ergo? non aliquando commodius est, carere conuicio? fateor.

C Itaque ego ex hoc loco migrabo: experiri & exercere me volui. Quid necesse est diutiùs torqueri: cum tam facile remedium Vlixes sociis etiam aduersus Sirenas dederit, & inuenerit?

EPIST. LVII.

DE cryptâ Neapolitanâ, & ibi horrore. tum primos motus in potestate non esse. Aliquid de animi tenuitate, & celeritate.

C V M Baiis deberem Neapolim repetere, facilè credidi tempestatem esse, ne iterum nauem experirer. sed tantum luti totâ viâ fuit, vt possem videri ² nihilominus nauigasse. Totum ³ athletarum fatum mihi illo die perpetiendum fuit. àceromate nos haphe excepit, in ⁴ Cryptâ Neapolitanâ. Nihil illo carcere longius, ⁵ nihil illis faucibus

24. EX ACCIDENTI.] Plures libri, & accidentia.

25. VARIA CIRCUMSTREPET.] Aliàs, vana.

EPIST. LVII. I. ITERVM NAVEM EXPERIRER.] Tam infeliciter, quam supra, epist. LIII.

2. NIHILOMINVS NAVIGASSE.] In effedo videlicet: viâ madidâ & inæquali, mutante identidem illo, ac quasi narante. Simili metaphorâ, de hac ipsâ viâ, Statius Siluarum IV.

Nutabat cruce pendulâ viator,
Rodebatque rotas maligna tellus,
Et plebs in mediis Latina campis
Horrebat mala NAVIGATIONIS.
Emendâ ibidem ex meo libro, Sorbebatq; rotas.

3. ATHLETARVM FATVM.] Quorum est ceromate perfundi, & haphe deinde inspergi. Mihi simile: qui in viâ primâ luto & liquore, velut crasso ceromate, delibutus sum: deinde in cryptâ, arenis & puluere, vt haphe perperisus.

4. CRYPTA NEAPOLITANA.] Qua per fossa monte Pausilypo (incertum, quo magni operis auctore) rectâ Neapolim ducit: multorum stadiorum longitudine, ait Strabo, atque vt hodie dimensio est, passuum circiter mille. Alioqui super ipsum montem eundum sit, ambitu magno, & viâ arduâ.

5. NIHIL FAUCIBVS OBSCVRIVS.] Fances, angustii transitus etiam vocabantur: nequis de aditu capiat.